

УДК 378.13

ВУШТЕЙ О.А.¹, БАБИЧ А.І.²

¹ Київський коледж легкої промисловості, Україна,

² Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ТА ІНКЛЮЗІЇ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ПРОСТІР

***Мета.** Адаптація молоді у сучасний загальноосвітній простір, шляхом формування інклюзивного освітнього середовища для студентів з інвалідністю при запровадженні комплексної системи супроводу навчання.*

***Наукова новизна.** Розбудова інклюзивного суспільства в Україні через інклюзію студентів з інвалідністю в університетське освітнє середовище і на ринок праці.*

***Практичне значення.** Забезпечення доступності і якості освітніх послуг людям з інвалідністю з урахуванням здібностей, можливостей, бажань та інтересів кожного шляхом запровадження інклюзивної освіти.*

***Ключові слова:** інклюзія, проблеми, інвалідність, освітнє середовище, доступність, адаптація, супровід.*

***Цілі.** Розвиток демократичного суспільства в Україні потребує нових стратегій і підходів до формування соціальної політики щодо людей з особливими потребами чи обмеженими можливостями [1]. Вона має враховувати вже існуючі тенденції в міжнародній політиці, світові інноваційні підходи до розв'язання проблем інвалідності, та сучасний практичний досвід. Впровадження інклюзивної освіти в Україні – складне та неоднозначне завдання, що потребує розгляду та розробки нормативно-правових, психолого-педагогічних, програмно-змістових, соціально-психологічних засад.*

***Методологія.** Ратифікація Україною Конвенції ООН про права інвалідів та затвердження Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року [2] поставили перед вітчизняними вищими навчальними закладами низку завдань, які стосуються забезпечення відкритості і доступності освіти для людей будь-якого віку, стану здоров'я і матеріального становища, усунення будь-яких проявів дискримінації, створення рівних можливостей для отримання якісної освіти, запровадження інклюзивної освіти на всіх рівнях. Затверджена 1 жовтня 2010 року Наказом Міністерством освіти і науки*

Україні №912 Концепція розвитку інклюзивної освіти визначила мету, завдання і принципи розвитку інклюзивної освіти, шляхи її впровадження у загальноосвітніх навчальних закладах, окреслила очікувані результати від її реалізації. У той же час, положення концепції стосуються в основному середньої освіти і не враховують специфіки вищої школи. Тому, при розбудові в Україні інклюзивного університетського середовища і розробці концепції інклюзивної освіти студентів з інвалідністю, кожному вищому навчальному закладу (університету) необхідно в першу чергу виходити з положень міжнародних законодавчих документів, зокрема з положень Конвенції ООН про права інвалідів [1] і керівних принципів політики в галузі інклюзивної освіти, прийнятих ЮНЕСКО на Женевській Міжнародній конференції з освіти у 2008 р. [3]. Відповідно до цих документів університет має забезпечити доступність і якість освітніх послуг людям з інвалідністю з урахуванням здібностей, можливостей, бажань та інтересів кожного шляхом запровадження інклюзивної освіти. Метою концепції є розбудова інклюзивного суспільства в Україні через інклюзію студентів з інвалідністю в університетське освітнє середовище, а втім – і на ринок праці.

Положення концепції спрямовані на розширення доступності вищої освіти, укріплення поваги до прав людини, гармонійний розвиток особистості, талантів і творчості студентів, надання їм можливості брати активну участь у суспільному житті. Інклюзію необхідно розглядати одночасно і як політику, і як процес, які забезпечують всебічну участь усіх членів суспільства у будь-яких сферах життєдіяльності, зокрема, в освітній. Згідно з положеннями Саламанкської декларації інклюзивна освіта може розглядатися як система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права людини на отримання якісної освіти у закладі будь-якого типу за власним вибором. Інклюзивне навчання у вищій школі можна визначити як комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти студентам з інвалідністю шляхом організації навчання з урахуванням індивідуальних особливостей їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Ефективність впровадження інклюзивного навчання залежить від багатьох чинників, у першу чергу від досконалості нормативно-правової бази, інформаційної підтримки, наукового, навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу, виховання та інклюзії людей.

Першочерговим завданням при цьому є формування інклюзивного освітнього середовища для студентів з інвалідністю шляхом запровадження комплексної системи супроводу навчання (сурдоперекладачі, тьютори), забезпечення архітектурної, інформаційної та соціальної безбар'єрності

освітнього середовища, створення матеріально-технічної бази, адаптованої до потреб студентів, підвищення їхньої мобільності [4]. Для вирішення кадрових питань необхідно системно готувати науково-педагогічні кадри вищої школи до роботи в інклюзивному середовищі, підвищувати їхню кваліфікацію щодо запровадження особистісно-орієнтованих та інноваційних освітніх технологій, створення адаптованого навчально-методичного забезпечення.

Необхідним завданням є забезпечення сприятливого психологічного мікроклімату в інклюзивному середовищі, толерантних взаємовідносин між всіма учасниками навчально-виховного процесу, що поступово приведе до реальних позитивних змін у ставленні суспільства до людей з інвалідністю, як до рівних. Одним з ключових елементів цього процесу є створення умов для соціокультурної, духовної, творчої, фізичної та фізкультурно-спортивної реабілітації студентів з інвалідністю, розкриття їх здібностей, можливостей та талантів.

Результати дослідження. Працюючи зі студентами, що мають особливі потреби по слуху ми щоденно шукаємо шлях до їх сердець, намагаємось адаптувати у сучасний загальноосвітній простір, шукаємо можливостей для надання їм інформації у найдоступніший для них спосіб. Це і візуалізація об'єктів, і синхронний переклад, і презентаційний виклад матеріалу, і практичні види робіт.

Проаналізувавши статистику за останні роки можемо стверджувати, що кількість людей з особливими потребами по слуху які бажають отримати освіту віком від 15 до 25 років збільшується (рис.1).

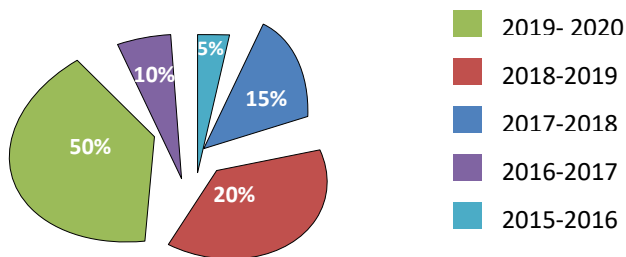

Рис. 1 Аналіз даних соціологічного опитування молоді України з особливими потребами віком від 15 до 25 років щодо бажання отримати вищу освіту

З кожним роком молоді люди даної категорії все активніше проявляють себе у навчанні, спорті і самоврядуванні. Закінчують коледжі, університети отримуючи повну вищу освіту (рис. 2). Як ми знаємо із-за військових подій

на сході України, в результаті АТО значна кількість молоді отримала ушкодження кінцівок, контузії, поранення іншого характеру і як результат інвалідність. Є частина населення, яка від народження має вади чи отримала їх в процесі життя від нещасного випадку чи аварії. Всі вони –це наше майбутнє. І тільки від нас залежить якими будуть ці молоді люди і наше майбутнє в цілому [4].

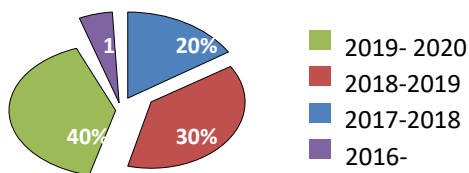

Рис. 2 Аналіз даних за результатами вступної компанії КНУТД

Висновок. Враховуючи низький рівень соціалізації молоді з інвалідністю, доцільно залучати їхні родини до участі у навчально-виховному та соціально-реабілітаційному процесах, використовувати накопичений ними в середній школі досвід щодо необхідних технологій навчання. Важливим завданням є надання допомоги випускникам з інвалідністю у працевлаштуванні, зокрема, шляхом ламання негативних стереотипів та проведення широкої роз'яснювальної роботи серед роботодавців, у засобах масової інформації, в системі служб зайнятості.

Так, КНУТД і ККЛП співпрацює з УТОГ, надаючи освітні послуги студентам з інвалідністю по слуху і працевлаштовуючи випускників за спеціальністю. І це є приклад впровадження елементів інклюзії в життя.

Список літератури

1. Конвенція про права інвалідів // Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 61/106, прийнята на Шістдесят першій сесії ГА ООН 13 грудня 2006 року (неофіційний переклад). К.: Представництво ООН в Україні, 2008. — 40 с.
2. Руководящие принципы политики в области инклюзивного образования // ЮНЕСКО, Париж, 2009. — 37с.
3. Вуштей О.А., Бабич А.І. Педагогічна майстерність та її елементи / Матеріали XXXVII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох», - К. Журнал "Virtus" 2017. — 37 с.
4. Бабич А.І., Вуштей О.А. Дистанційна освіта для людей з особливими потребами як крок до співпраці з європейською і світовою спільнотою/ Матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної конференції „Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі. Проблеми науки, практики і освіти”. К.: Європейський університет, 2017. — 17 с.